

УДК 101(075.8)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.29.14>

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ НОО-МЕНТАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТВОРЧИХ СУБ'ЄКТІВ

Олена Моргун

Криворізький національний університет,

кафедра філософії і соціальних наук

вул. В. Матусевича, 11, 50027, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

У статті представлено концептуальний підхід до розкриття креативного синтезу свідомісно-ментальних ноосів методологічної рефлексії в методологічні номоси їх інноваційно-технологічної реалізації. Теоретичне осмислення питання трансформується в необхідність визначення загальнометодологічних інновацій у розробці науково-дослідних програм на засадах філософії ноо-науки, що мають цілком конкретну спрямованість на виявлення засобів організації мислення творчих суб'єктів і форм їх мислєдїяльності.

Здійснений філософсько-теоретичний аналіз характеру суб'єкт-об'єктної онтогносеологічної реальності знання, котра представлена як епістосфера наукової реальності. У статті зазначено, що в аспекті визначення конкретного методологічного інструментарію науки йдеться про різні типи методологічної рефлексії і «методологічної свідомості» суб'єктів пізнання. Підкреслюється необхідність визначальної ролі, яку відіграє пізнавальна свідомість творчих суб'єктів, а також «пізнавальна установка» на отримання істиннісного знання. Тому пізнавальну «феноменальність свідомості» найчастіше зводять до її «суб'єктивності». У статті підкреслюється, що в науково-дослідних програмах наша «суб'єктна свідомість» об'єктивується в ментальних процесах і за такою концепцією вона представлена в певних «онтогносеологічних таксонах» ноосферної свідомості як «металодуховних ноосах» вищевимірною знання. Під «онтогносеологічними таксонами» ноосферної свідомості розуміються цілісні суб'єкт-об'єктні холони свідомості в їх визначальній каузальній «суб'єкт-об'єктній єдності» та універсально-ноосферних причинно-наслідкових зв'язках безперервної континуальності, що здатні до утворення епістесферного ноо-реалогнозиса операційних знань. У статті виявлено якісні ознаки онтогносеологічного таксону ноо-свідомості. Проаналізовано п'ять «холономних ноосів», у менталосфері яких здійснюється «методологічна рефлексія», менталопроекти ноо-мислення та пізнавальні ноо-проєкти у напрямі дослідних цілей і завдань наукових програм.

Ключові слова: епістосфера, патерн, суб'єкт-об'єктні холони свідомості, інтенційна реальність, інтенційна суб'єктосфера, онтогносеологічний таксон ноо-свідомості, менталосферні нооси.

В аспекті визначення конкретного методологічного інструментарію науки йдеться про різні типи методологічної рефлексії і «методологічної свідомості» суб'єктів пізнання (В.Д. Базилевич, В.В. Ільїн). У подібній методологічній рефлексії суб'єктів пізнання повинні «узгоджуватись різні стилі мислення», бо «в одній науковій дисципліні можуть співіснувати декілька конкуруючих між собою науково-дослідних програм» (І. Лакатос) з «різними теоретичними роз'ясненнями, але рівною мірою претендуючих на істинність та визнання як наукових» [2, с. 23, 30–31]. Визначальну роль тут відіграє пізнавальна свідомість творчих суб'єктів, а також «пізнавальна установка» на отримання істиннісного знання. Тому пізнавальну «феноменальність свідомості» найчастіше зводять до її «суб'єктивності» (Д.В. Іванов). Але і тут вона може розумітись науковцями з протилежних позицій. Так, Дж. Серл і Т. Нагель вбачали в суб'єктивності суттєву характеристику будь-якого ментального стану як «унікальну точку зору», а «суб'єктивні феномени» як

такі, що існують тільки «як представлені в певній перспективі» їх суб'єктного бачення. Це конкретна «перспектива того суб'єкта, якому вони дані» і «доступ до цих феноменів мається виключно у того суб'єкта, котрий їх сприймає, бо тільки він володіє тією єдиною точкою зору, перспективою, в якій ці феномени існують». Подібним чином виникає «продукована онтологія від першої особи», або «інтенційність» [3, с. 103]. Вона представлена як їх власна «інтенційна реальність» та «інтенційна суб'єктосфера». Д.І. Дубровський та Д.В. Іванов, навпаки, вважають і констатують, що тут маються дві сторони однієї «суб'єктивної реальності», а саме як «гносеологія суб'єктивної реальності», так і «онтологія суб'єктивної реальності». В нашій концепції це – реальність знання, котра представлена як епістосфера наукової реальності. Такого висновку доходять і вищезазначені автори, бо «епістемологічний аналіз суб'єктивності обов'язково повинен бути одночасно онтологічним дослідженням природи свідомого досвіду», що є «інтерпретацією суб'єктивності в епістемологічному сенсі» [4, с. 67]. Х. Патнем стверджує «принцип множинної реалізації» будь-яких ментальних станів, тому що будь-який ментальний стан може бути реалізований різними способами («принцип множинної реалізації») без «типової тотожності ментального і фізичного» [5, с. 53, 67]. Г. Райх і К. Гемпель, не заперечуючи реального існування ментальних процесів, вважають, що «немає ніякого сенсу об'єднувати матерію і Дух або їх протиставляти». Вони допускають існування «об'єктів, котрі подібні фізичним», а тому потрібний «коректний аналіз ментальних понять», яким «дозволять викривати проблему співвідношення свідомості і тіла як псевдопроблему» [6, с. 31–32]. Сучасний дослідник «усвідомлюючого розуму» на засадах «нейронауки» Девід Чалмерс вважає, що «психологічне і феноменальне вичерпує ментальне», бо «усіляка ментальна властивість і є або феноменальна властивість, або психологічна властивість, чи деяке суміщення того та іншого». Сама ж свідомість є «логічно супервентним» явищем, «глобально супервентним», тому що «факти свідомості не витікають з усієї сукупності мікрофізичних фактів світу» [7, с. 35, 125]. Д. Чалмерс робить знаменний висновок: дослідник «усвідомлюючого розуму» повинний у цій пізнавальній ситуації вивчення ментальних феноменів «апелювати до епістемології», а саме свідомість є «знання про свідомість» («знание о сознании», «со-знание» – рос.). Але подібне «знання про свідомість» характеризується «епістемічною асиметрією, чого немає у нашому знанні про другі феномени». Це пов'язано з тим, що «наше знання про існування свідомого досвіду йде головним чином від нас самих» [7, с. 126, 136]. Тобто йде від «суб'єкта знання», а не «об'єкта незнання», бо сам об'єкт завжди є «умовним антропознанням» і тому «неповним знанням» антропної «об'єктивації» суцього (як «суцезнання»).

Можна стверджувати, що в науково-дослідних програмах наша «суб'єктна свідомість» об'єктивується в ментальних процесах. Метою статті є представлення «суб'єктної свідомості» в певних «онтогносеологічних таксонах» ноосферної свідомості як «металодуховних ноосах» вищевимірного знання. В тензометриці (тензонограмах) духовного напруження творчих суб'єктів, у суб'єктосфері котрих інтенсивно йде ментальний процес формування ноо-свідомості за п'ятикомпонентною структурою безпосередньої представленості цілісних «холонів свідомості» в цілісних «холонах знань» як ноосах креативних синтезів. У методологічному контенті інноваційної методології **актуально** розробити способи створення подібних онтогносеологічних таксонів як цілісних холонів знань або ноосів, з котрих складається ноосферна свідомість і розвивається рефлексивна здатність здійснення інноваційно-випереджальної методологічної рефлексії.

Під «онтогносеологічними таксонами» ноосферної свідомості розуміються цілісні суб'єкт-об'єктні холони свідомості в їх визначальній каузальній «S-O єдності» та універ-

сально-ноосферних причинно-наслідкових зв'язках безперервної континуальності, що здатні до утворення епістемічного ноо-реалогнозиса операційних знань. Вони цілісно пов'язані та універсально з'єднані в такому континуумі наукової реальності, в котрій «S-O холони» утворюють безперервні «континуальні цілісності» пізнавальних операцій в «одиницях знань» (а не окремих ментально-свідомісних актах). Вони представлені «інформаційно-семантичними патернами», що повинні пов'язуватись єдиною фрактальною конфігурацією ноо-знання як у самих патернах (дискретне знання), так і в інформаційно-семіотичних матрицях (ІСМ) безперервного знання. Це й утворює «одиничний ноос» (у патерні) чи декілька ноосів (у матрицях) або «множинний ноос» у темпорально-континуальному з'єднанні минулого – теперішнього – майбутнього.

Єдина фрактальна конфігурація (ЄФК) і з'єднує всі нооси в цілісні і безперервні «холони ноо-свідомості» або «менталосферні нооси» суб'єктосфери творчої особистості. А у фізичному сенсі – це з'єднані реальності мікросвіту, макросвіту і мегасвіту в єдинопольову МММ-реальність через інформаційно-квантові зв'язки, представлені в ноосах операційного ноо-знання наукової реальності як ноо-реалогнозиса. Онтогносеологічний таксон ноо-свідомості має ще декілька якісних ознак, а саме:

I. У таксоні ноо-свідомості як «операційному ноосі» (в його позаоб'єктній, поза-суб'єктній, позатемпоральній і позавідображальній якості) мається «понадприродна» ментальна здібність сприйняття реальності в її різних «темпоритах». Це зумовлюється частотною ритмікою «темповітів», котрі «розгортаються» в спектрі самих різних частотних характеристик і когерентностей, а тому можуть утворювати самі різні структури, що «розгорнулись» з різнородових сутностей. Однак це можуть бути утворення, які «ще не об'єднані в структури» чи різнотемпоральні «структури різних віків», що перебувають «на різних стадіях розвитку», а також «складні структури». Це «структури, що пов'язані з когерентністю», «узгоджені темпами життя структури», деструктуровані утворення з «дифузними і «дисипативними процесами з макроскопічним проявленням хаоса», структури із «синхронізованими темпами їх еволюції», «об'єднані структури в один темповіт», структури «із загостренням» (де «з'єднуються структури різних віків»), структури «з пам'яттю» (біологічною та іншою), «структури нелінійного світу», «структурні аттрактори», «симетричні-несиметричні» структури, «інваріантно-групові просторові структури», «структур-процесні реальності» з різною динамікою «часових характеристик» [8, с. 43]. У подібних «поліструктурах» реальність втрачає «структурну безперервність», тому що в ній немає чітких меж «минулого-майбутнього», але в ноо-свідомості вони зливаються в єдиний темпоральний континуум. На думку А.Л. Алюшина і О.Н. Князевої, це породжує «проблему співвідношення дискретності і часової злитості свідомості», «узгодженості властивостей пізнаваної істоти і її середовища» [8, с. 61, 101]. Зрештою, залежить, з одного боку, від «властивостей реальності» такого «темповіту», а з іншого – від необхідності «мислити синергетично і діяти синергетично» [1, с. 47, 213]. У нашому контексті це питання про реальнісну «темпорозривність», «різнорівневість» і «різновимірність» та «свідомісну безперервність» як «поток свідомості».

II. У таксоні ноосферної свідомості ноо-суб'єкт має власну ментальну здібність через «операційні нооси впливати на реальність. А саме змінювати її темпоритм через дію «ноо-фактора» (антропного принципу) та отримувати операційне знання, що через онтологічну «мислєдіяльність» у ноо-реалогнозисі може опредмечуватись у будь-який онтотип реального буття.

III. У таксоні ноо-свідомості також здійснюється безпосередній зв'язок з духоактичним світом, а через нооси ментальної здібності виявляється внутрішній «ноо-атман»,

«духоментал» творчого суб'єкта, здатного до фазово-синергетичного переходу у «брахман-реальність» як онтогнозис «реалізованого духа».

IV. Функціонуючи у власному онтогносеологічному таксоні «онтогнозиса духа», відповідний духо-ноос набуває ментальної здатності до «футуровидіння» і «візіонерського провидіння», «про-гнозиса» і «про-скопії» через універсальний ноо-зв'язок знань в єдиній науковій реальності ноо-реалогнозиса.

V. У холономному таксоні ноо-свідомості виявляється ментальна здібність до «управління майбутнім» шляхом «випереджальної аференції» і «забігання вперед». П. Фейерабенд вважав, що «події і результати, що утворюють науку, не володіють якоюсь загальною структурою», бо «немає елементів, котрі траплялись би в кожному науковому дослідженні та були б відсутні в інших сферах», а тому тільки «знання впорядковує події» [9, с. 145, 369]. У такому футуроскопічно «впорядковуючому знанні» представлена не тільки «креативна діяльність» науки та її «ідея креативності», а також «ідея індивідуальної креативності», що лежить в основі холономного «розуміння людини» в її «антропотаксоні». А саме, коли ми розглядаємо людину певним чином» або так, що саме «вона дає початок каузальним ланцюжкам, а не просто слідує за їх ходом» [9, с. 169, 179]. У нашому контексті це «каузальний ланцюжок», причинно-наслідковий «каузально-холономний ноос» первинної методологічної рефлексії майбутнього інноваційного знання – прогнозиса, здобутого у випереджально-аферентивному «забіганні вперед» ноосферної свідомості. Всього в онтогносеологічному таксоні було виявлено п'ять «холономних ноосів», у менталосфері яких здійснюється «методологічна рефлексія», менталопроекти ноо-мислення та пізнавальні ноо-проєкти у напрямі дослідних цілей і завдань наукових програм. А саме:

1) За характером світосприйняття це каузально-аферентивний ноос (КАН) випереджального прогнозиса, представленого у футурознанні як його цілісний каузально-холономний аференції. Це є перший каузально-детермінаційний креативний синтез знань (КСЗ) у «ретроспективі – футуроспективі» їх перетворення на ноо-знання. Це надає ментальній здібності творчого суб'єкта ноосферної якості нооментальної здібності (НМЗ) випереджального прогнозиса футурознання або ВПФЗ – проскопії.

2) За типом суб'єктивації знань (у ноо-знання) це референтивно-імагінальний ноос (РІН) фрактальних композицій футурознань (ФКФЗ) в їх єдиній коннекції і конфігурації. Вони предстають як «ментальні композиції» власних імагінацій, а в дослідних програмах як «інтенційні проєкти» (інтенц-об'єкти) творчих референцій ноо-суб'єктів (за відповідним стандартом раціональності – ПСР). Це є другий референтивно-інтенційний креативний синтез знань (РІ-КС) у їх фігуративному представленні і схематизації в епістеграмах, ноограмах, номосах і конструкторограмах ноо-знання. А воно, діючи з ментально-онтологічною силою ноо-фактора, надає ментальній здібності творчого суб'єкта нооментальну здібність (НМЗ) до фрактальної композиції футурознань (ФКФЗ) в їх теперішньо-майбутній композиції і коннекції, «наповнення» майбутнього знання реальним контентом» або «рекомпозиції» теперішнього знання.

3) За способом конструювання ноо-знань це інсайт – провіденційний ноос (ПІН) інтелектуального резонансу з генерації інноваційних знань (ПІН-ІЗ). Подібне відбувається в менталопроекти інтелектуальної інтуїції, трансценденції знань і трансформативно-реконструктивного прогнозису як інсайт-телектний креативний синтез (ІТКС) реконструктивної трансформації знань (РТЗ) за відповідним стандартом раціональності (ТКСР). У цьому третьому креативному синтезі (ІТКС-РТЗ) відбувається «декомпозиційна інверсія» знань (структурна реконструкція) та їх трансформація у ноо-знання за онтологічно-вищемірними параметрами наукової реальності як континуальної епістесфери ноо-реалогнозиса.

Для операційних дій в епістесфері такого ноо-знання розвивається нооментальна здібність до інтелектуального резонансу, що продукує інноваційне знання (ІІЗ) з трансформацією наявного та інсайт-телектуальним синтезом (ІТС) нового знання у його футуроскопічній ідентифікації нооментальних інновацій.

4) За формою реалізації знань це креативно-синтезуючий ноос (КСН) власної автентичності та автореферентивної валідності інтенційного задуму (проєкту). Він представлений як четвертий креативний синтез власної автентичності (КСВА) в автореферентивній валідності інтенційного проєкту (АВІП) в його «здійсненій екстенції». Це відбувається у співвідносності і релевантності «ментальна інтенція–онтологічна екстенція» за параметрами семіотичного і ноосферного в режимі функціонування ноо-знання зі знятими внутрішньо-зовнішніми визначеннями «інтенція – екстенція – екзистенція» та їх об'єднання в єдину континуальність. Цьому креативному синтезу відповідне ноо-знання (КСВА-АВІП) креативно-синтезуючої трансформації «менталосфери ноосів» в «онтологічні номоси» реалізації ноо-знань такої холономної сфери ноо-свідомості. Цьому типу ноо-знань відповідає ноо-ментальна здібність (НМЗ) до автореферентної екстенції інтенційного проєкту (АЕІП) в епістесфері операційного ноо-реалогнозиса.

5) За духовно-творчим засобом методологічної рефлексії це духовно-тензорний ноос (ДТН) духовно-творчої самореалізації (ДТСП) через ментало-тензограмоване (тензометричне) духонапруження у споріднених діадах і неспоріднених дуалах. У такому контексті подібне можна репрезентувати як п'ятий креативний синтез (за технологією ДМКС) у ноосі ДТН, що відбувається в синергорежимі ДТСП (духовно-творчої самореалізації) з переходом «S-O єдності» в «технологічний синтез» суб'єкта й об'єкта. Це таке ноо-знання, що практично свідчить про оволодіння ноо-суб'єктами ментальною здібністю до створення ноо-технологій креативного синтезу (НТКС) і періодично-фазовими ПФ-синергопереходами у вищевимірності ноо-реалогнозиса. Саме при цьому повноцінно задіюються властивості високорівневої ноо-свідомості і багатомірного ноо-мислення у пізнавальних процесах методологічної рефлексії у розробці та реалізації науково-дослідних програм. Нооментальна здібність (НМЗ) до НТКС дає змогу подібним чином «онтологізувати» методологічну рефлексію ноо-свідомості і, більш того, технологічно відтворювати (резервувати, оновляти) ноо-реальність через операційний ноо-реалогнозис, задіюючи відповідні онто-епістемологічні нооси як ноо-фактори корегування і «підтримки» наявних реальнісних онтосів.

Отже, можна зазначити, що в подібному 5-ноотичному таксоні розпізнавання ноосферної свідомості та виявлення її основних методологічно-рефлексивних функцій за встановленими «холономними номосами» вони стають «функціональними ноосами» і «функціональними номосами» у разі здійснення функцій ноосферного мислення і реалізації «ментальних інтенцій».

Як «функціональні номоси» ноо-мислення і його «реальнісних екстенцій» вони орієнтують менталосферу творчих суб'єктів на реалізацію певних закономірностей (локалізованих та універсально-зв'язуючих) у становленні, зрості та розвитку ноо-знання на методологічних засадах науково-дослідних програм.

Список використаної літератури

1. Поппер К. Логика научного исследования. Москва : «Республика», 2005. 447 с.
2. Базилевич В.Д., Ильин В.В. Экономико-философская мысль современного мира. Киев : «Знання», 2015. 821 с.
3. Серл Дж. Открывая сознание заново. Москва : Идея-Пресс, 2002.

4. Иванов Д.В. Природа феноменального сознания. Москва : Кн. дом «ЛИБРИКОМ», 2013. 240 с.
5. Патнем Х. Психологические предикаты (Природа ментальных состояний). Философия сознания. Москва : Дом. интеллект. книги, 1998. С. 53-67.
6. Райх Г. Понятие сознания. Москва : Идея-Пресс, Дом интеллект. книги, 1998.
7. Чалмерс Л.Д. Сознательный ум. Москва : УРСС, Кн. дом «ЛИБРИКОМ», 2013. 512 с.
8. Алюшин А.Л., Князева Е.Н. Темпомиры: скорость восприятия и шкалы времени. Москва : Изд. ЛКИ, 2008. 240 с.
9. Фейерабенд П. Прощай разум. Москва : АСТ, Астрель, 2010. 477 с.
10. Капіца В.Ф. Філософія і методологія ноо-науки: дослідні програми з ноосферних технологій та їх НТ-практиси в проєктних ноо-інноваціях. Кривий Ріг : Видавничий центр ДВНЗ «КНУ», 2019. 939 с.

INNOVATION AND TECHNOLOGICAL IMPLEMENTATION NOO-MENTAL ABILITIES OF CREATIVE SUBJECTS

Olena Morhun

Kyvy Rih National University,

Department of Philosophy and Social Sciences

V. Matusевич str., 11, 50027, Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine

The article presents a conceptual approach to the disclosure of the creative synthesis of consciousness-mental noos of methodological reflection in the methodological noses of their innovation and technological implementation. Theoretical understanding of the issue is transformed into the need to identify general methodological innovations in the development of research programs based on the philosophy of noo-science, which have a very specific focus on identifying the means of organizing the thinking of creative subjects and forms of their thinking.

A philosophical and theoretical analysis of the nature of the subject-object ontognoseological reality of knowledge, which is presented as the epistosphere of scientific reality. The article states that in terms of determining the specific methodological tools of science, we are talking about different types of methodological reflection and “methodological consciousness” of the subjects of knowledge.

The necessity of the determining role played by the cognitive consciousness of creative subjects, their cognitive consciousness of creative subjects, as well as the “cognitive attitude” to obtain true knowledge is emphasized. Therefore, the cognitive “phenomenality of consciousness” is often reduced to its “subjectivity”.

The article emphasizes that in research programs our “subjective consciousness” is objectified in mental processes and, according to this concept, it is presented in certain “ontognoseological taxon” of noosphere consciousness as “metal-spiritual noos” of above-dimensional knowledge. Under the “ontognoseological taxon” of noosphere consciousness are understood integral subject-object holons of consciousness in their defining causal “S-O unity” and universal-noosphere causal relationships of continuous continuity, capable of forming epistespheric noo-real knowledge. The article reveals qualitative features of the onto-epistemological taxon of noo-consciousness. Five “holonomic noos” in the mental sphere of which “methodological reflection”, mental processes of noo-thinking and cognitive noo-processes in the direction of research goals and objectives of scientific programs are analyzed.

Key words: epistosphere, pattern, subject-object holons of consciousness, intentional reality, intentional subject-sphere, ontognoseological taxon of noo-consciousness, mentallospheric noos.